

Béres Ilona

színművész (Budapest, 1942. június 4.)

Béres Ilona

Ami megtörtént, megtörtént.

A vizet, amit a borba töltöttél, többé ki nem öntheted.
Minden változik.

De újra kezdeni utolsó lélegzetteddel is lehet.

Jókai Mór: Az aranyember (1962. r.: Gertler Viktor)
Tímea szerepében, partnere Krencsey Marianne

Ernyey Béla

színművész, énekes, író (Budapest, 1942. június 10.)

Ha életrajzról, zordabb esetben nekrológról van szó, általában mindenki az első sorokban olvasottakra kíváncsi. Hogy ez mért van így, nem tudom. De így van, az biztos. Talán mert azt embert az olvasásban mindig a kezdetek, az illető *Ismert Személy* nekiveselkedése érdekli, pláne, ha éppen hetvenéves lesz az a bizonyos illető. Hogy mit tart magáról a legfontosabbnak, mit próbál rögtön az elején kiemelni, mit sulykol az agyunkba mintegy írásos szájbarágásként. *Születtem ekkorésekkor* meg a többi blabla, lehetőleg megtűzdelve némi politikai díjjal és egyéb csókos *primaprimissimával*, miközben a hetven évhez kapcsolódó kötelező hetven sor információi lassan rádőlnek az olvasóra a kíváncsisága által kiváltott autobiografikus cunamiban...

Engem általában színészként ismernek az emberek. Akkor hát ahelyett, hogy dicsekednék azzal, hogy Az Év Sztárja lettem Németországban, vagy Marlene Dietrich utolsó filmbéli partnere voltam a David Hemmings rendezte *Gigo-*

lo című celluloid-eposzban, álljon itt néhány, magamról és a szakmámhoz való kapcsolatomról árulkodó régi asztalfiókmondat, a jobb megértés érdekében:

„Már kissrácként is a szavak valódi ingyenc mestere akartam lenni – bár a szó valódi értelmét még nem kapiskáltam –, valami olyasmi, ami még nem volt soha. Emlékszem, hogy kis koromban különböző cetlikre írogattam az épp elmúlt nap számomra fontos eseményeit, néha még akkor is, amikor nagyanyám spórolásból már leoltotta a villanyt. Ha rám jött a közlés ilyen néma, matt fekete kényszere, csak azért is róttam egymásra a betűket, mit sem törődve a külalakkal. Másnap aztán elmondhatatlanul izgalmas volt megfejtani az esti ákombákot, mert a sorok a sötétben néha egymás alá és fölé kúsztak, vagy egyszerűen csak lustán ráfeküdtek a többi szóra. Ilyenkor olyan vakírónak tartottam magam, aki a többi világtalannal ellentétben reggel látja is azt, amit ír. Ezek a cetli emlékfoslányok a rajzaimmal és farigcsált faktorzóimmal együtt sokáig elkísértek, némelyik még ma is megvan, pár rücskös rajzlap pedig máig őrzi bonyolult hajóterveimet a fiókomban. A vágyaimnál csak a fantáziám volt nagyobb, így tisztán láttam magam egy magam tervezte gőzös kormányosi hídján az óceánok uraként, mit sem törődve azzal a szomorú ténnyel, hogy Magyarországnak az én gyerekkoromban már csak magyar tengere volt. Viszont a Balaton sohasem vonzott, valahogy nehezen tudtam elképzelni magam ház magasságú hullámokkal dacoló hős hajóskapitányként a térdig érő vízben. De engem, a reménybeli vakíró-rajzzseni-hajóépítő mérnököt már akkor is hidegen hagyott minden realitás, így aztán álmaimban tűzoltó, katona és vadakat terelő juhász kivételével minden lehettem. És persze voltam is... Csak egy nem: üres magamutogató. Vagyis »színész«. Főleg így, ahogy le van írva: színpadiasan elnyújtott, hosszú í-vel. A színészeket már gyerekként is nagyon utáltam. A mindenkori akaratot kiszolgáló, magukat betegesen túlértékelő, szorgos seggnyalóknak tartottam őket, akik a mások által írt szöveg pár perces felbőfögésével vagyonokat keresnek, miközben biztos voltam benne, hogy adott esetben még egy tutajt sem tudnának lerajzolni.”

Aztán a sors különös fintora folytán magam is „játszó-ember”, vagyis színész lettem, de a szakmámról és művelőiről alkotott véleményem azóta sem változott. A közben megélt és lassan fél évszázados karrier pedig úgy hever a lábam előtt, mint egy túl gyorsan lejátszott kártyajáték tét nélküli lapjai...

Ez idáig hatvannyolc sor a kötelező hetvenből. A maradék kettőbe még talán belefér, hogy írtam hét könyvet is. Rájuk tényleg büszke vagyok.

Gyerekként nagyapjával

Simonyi Béla

Ráday Mihály

művészettörténész, rendező-operatőr, szerkesztő-műsorvezető
(Budapest, 1942. június 11.)

A „városvédő” kifejezést Devecseri Gábor Homérosz-fordításából „vettem kölcsön”, s tettem hétköznapi szóvá az isteni jelzőt... A kidobott, majd erdőben fellelt s a volt budai városháza sarkára felállított Pallasz Athéné-szobor meg önként kínálta magát az újra és újra ellopott lándzsájával...

Bánk bán és *Tudós nők*, *Osztrovszkij* és *Shakespeare*, *Kosztolányi Nerója*, *Csiky Gergely* meg a kortárs *Galgóczi*, *Hernády*, *Vámos*, *Bálint Ágnes* meséi és a *Keménykalap* és *Krumpliorr*, játékfilm *Mednyánszky* életéről, *A denevér*, az *Eksztázis 7–10-ig* *Kovács Andrással*, *Zsoldos Péter* sci-fije, történelmi kabarék (pl. a pesti *Broadwayról*) *Bánki Ivánnal*, olyan kedves filmek, mint a *Tigrisugrás* vagy *A vereség* és még számtalan tévéjáték és film operatőreként, vezető operatőreként találkozhattak (vagy ha előveszik, ismétlik, akkor találkozhatnak) a nevemmel a nézők a stáblistákon, meg olyan ismeretterjesztő sorozatok főcímén, mint az első 13 részes magyar *Kína-sorozat* vagy a *Utahi utak*, *Az ujamaak földjén*, vagy a saját rendezésben készült 12 részes *Ízes életek*, a *Magyarok Izraelben*, vagy a Nagyváradot bemutató *A tegnap váro-*

sa. Együtt dolgozhattam olyan rendezőkkel, mint *Vámos László*, *Szinetár Miklós*, *Szónyi G. Sándor*, *Várkonyi Gábor*, *Fazekas Lajos*, aztán *Lengyel*, *Léner*, *Karinthy* vagy *Ádám Ottó* a színháziak közül. Mellesleg csináltam képzőművészeti portrékat *B. Farkas Tamással* és önállóan is, meg riportokat *A Hétnek* és a *Budapesti Regionális Magazinnak*, portrét a *Hajós utcáról* s a *Ganz utcáról*, az *Operáról*, a *Zeneakadémiáról*, *Nagyszebenről*, dokumentumfilmet *Tokajról*, háromrészes filmet a *Wekerle-telepről*... Igazán szerencsés korszakban voltam – sikeres – televíziós.

A magyarországi és a határon túli magyar ajkú tévénezők számára igazán ismertté azonban az tett, amikor képernyőssé lettem. Mennyit haboztam a *Terefere* című szórakoztató műsor kilencpercnyi részletének felvétele előtt, vállaljam-e saját fizimiskával a mondandómat 1980 elején! A nézők jól fogadták a szakállas dörmögéseket, az *Unokáink sem fogják látni* sorozattá lett, és tartott is majdnem 31 évig.

Közben, rádöbbenve arra, mennyire nem szokás nálunk karbantartani a sírhelyeket, a temetőket, elindítottam legalább a kedvenc történelmi kor nagyjait és nyughelyüket bemutató sorozat – *Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc emlékhelyei* – félévente újabb részekkel jelentkező adásait, olyan erők bevonásával, mint *Katona Tamás*, majd *Csorba László*, *Hóvári János*, illetve a producer *Szekeres Dénes*. Sikerült szinte minden helyszínt végigjárni és megörökíteni, ahol csak megfordultak

nagyjaink a szabadságharc alatt vagy utána az emigrációban Kütahyától, Palermón vagy Manchesteren át San Franciscóig. Sajnos nem lett könyv a hatalmas anyagból, pedig mennyire szeretném ma is, ha mindenki számára hozzáférhető lenne!

Lett viszont három könyv is a 2001-ig elhangzott városvédő műsorokból, meg egy egyetemi jegyzet. Az utolsó közel tíz év már csak az MTV honlapján lenne megtekinthető, ha valóban feltennék oda, ahogy megígérték... Írtam és írok napilapoknak, folyóiratoknak rendszeresen. A *Jelenetek a pesti utcán* c. fotós albumomat 1998-ban, amikor a városegysítés évfordulójára megjelent, hamar elkapkodták.

Ott voltam az ELTE amatőr-film-klubjának alapító triumvirátusában, az Eötvös Klub kitalálásánál, a Színház- és Filmművészeti Egyetem (akkor Főiskola) klubjának megalapításánál, amit vezettem is, amíg oda jártam. Mindig érdekelt a közösségi munka. Sikerült létrehozni – a rendszerváltás előtti erős ellenszélben – a Budapesti Városvédő Egyesületet 1982/83 telén, a Város- és Faluvédők Szövetségét 1986 tavaszán, mely aztán Hungaria Nostra néven csatakozott a nagy páneurópai civil szervezethez, az Europa Nostrához. Ma is él a Nemzeti Panteon Alapítvány, melyet még az Antall-kormány idején alapítottunk Katonával, s amellyel mi tataroztuk – kisebb-nagyobb más ügyek mellett – a Kossuth-mauzóleumot.

Ahhoz, hogy az épített örökség érdekében hatékonyan agitálhasson az ember, hogy eredményekkel is ösztönözhesen, és nemcsak a „kritika fegyverével”, bizony sokat kell rohangálni, szervezni, ügyintézni, fölkeresni „fontos” embereket s megtalálni a pénzforrásokat. Számtalanszor

kérdezték már, milyen eredményeket sorolnék fel legszívesebben? Ilyenkor előkerül az emlékeimből egy sor kastély, templom, ipari-mezőgazdasági jellegű vagy éppen vasúti épület, gondolok a már a nyolcvanas évek elején (!) helyreállított országcímerekre, a mezőtúri Kossuth-házra, meg a hagyományos utcabútorok megmentésére is... A legfontosabb persze a közgondolkodás megváltozására folytatott képernyős és civil munkás agitáció sikere, a civil szervezetek százai, a húsz éve népszerű ifjúsági pályázatok, kiállítások és a nyári városvédő táborok, melyek nemzetközi visszhangja is igen szép.

Nagyon hiányzik a dramatikus művek készítésének lehetősége, az értelmes dramaturgiai vita és a közös munka rendezőkel, színészekkel, a smink, a díszlet, a műtermi munka, az igényes képi nyelv keresése. Úgy látszik, az a korszak lezárult a televíziózásban, s nemcsak a számomra.

És a városvédő műsorok korszaka is. Az utolsó 2010 májusában ment adásba, s már a júniusra felvett és megvágott kolozsvári beszámoló is dobozban maradt. Szeptemberre pedig a munkahelyem is megszűnt „közös megegyezéssel”. November végén Winkler Gábor professzor internetes aláírásgyűjtést indított (www.vfshungarianostra.hu) a műsorért, melyre – s erre egy kereskedelmi televízió is büszke lehetne – 17 000 aláírás érkezett Kézdivásárhelytől a szlovákiai Jókáig, s az internetes nézők is ott vannak a sorban Sydneytől New Yorkig. Eredmény: semmi...

Most, mikor ezeket a sorokat írom, még mindig nyalogatom a sebeimet – ahogy mondani szokás. Miközben nagyon jólesik, hogy bárhol járok, ma is leszólítanak (meg a segítségemet kérik) idősebbek és huszonévesek

egyaránt. Lezárul egy élet(mű) hetvenéves korra? Én még nem tudom a választ. Csak annyit, hogy tele vagyok energiával, s dolgoznék, ha lenne rá mód, hely, kereslet...

Akiknek ezt az írást először megmutattam, azt mondták, valami pozitívum csak kell a végére még! Íme: voltam színész a mesterem, Herskó János Szevasz, *Verá!*-jában, később Bacsó Karády-filmjében, narrátorhang Tarr Bélánál. Alapítottam kitüntetést, bábáskodtam egy sor emléktábla és szobor megszületésénél, dolgoztam építészeti tervtanácsokban és a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalban is. Mondataim ott vannak sok jogszabály

szövegében. Elértem, hogy az összes utcatáblán ott legyen az adott városrész neve. Újra állnak végig az Andrásy úton a szponzoroktól koldult pénzből rekonstruált kandeláberek, meg a százéves körhinta a Ligetben. Egy sor könyv megszületését segítettem, s írtam rengeteg előszót, saját könyveim is föllapozhatók, filmjeim újra megnézhetők, az egyesületek működnek még... Körülbelül ennyi. Valóban nem panaszkodhatom!

Fülöp Sándor

agrármérnök, fogathajtó (Hódmezővásárhely, 1942. június 24.)

„A sportok között kevés van annyira magyar – mint a fogathajtás”

(Pettkó-Szandtner Tibor)

Életpálya. Lasollay német lovaskapitány egykor a következő szavakkal ismerte el fogathajtóink zsenialitását: „Az angol hajtómódot egy klasszikusan képzett, konzervatóriumot végzett hegedűshöz, muzsikushoz hasonlítom, akinek a hegedűt vagy zongorát bizonyos meghatározott szabályok szerint

(kottából) kell kezelnie, illetve megtanulnia.

Ezzel szemben a magyar hajtómódot egy virtuóz primás gyönyörű muzsikájához hasonlítom. Az istenadta tehetség, a veleszületett érzés, a temperamentum ragad magával.

A magyar hajtó stílusát az igen sok érzés, a talentum, a száraz egyszerű ügyességgel való vezetése, a véletlen körülmények befolyásolják és jellemzik.”

Fülöp Sándor, első négyesfogathajtó világbajnokunk (1974, Frauenfeld), a „nagy fogathajtó generáció” tagja e virtuóz primások közé tartozik. Az első vb-aranyát három csapatarany és négy Európa-bajnoki aranyérem követte. Győzött – az olimpia utáni legrangosabb – aacheni versenyen is.

Az aranyak mellett egy sor – más fémből való – érem jelzi: a világ legjobbjai közé tartozott csapattársaival, Abonyi Imrével és Bárdos Györggyel

együtt. (A magyar fogathajtók – honi sportunkban párját ritkító módon – az eddigi Európa- és világbajnokságokon 67 érmet, köztük 31 aranyat nyertek.)

Világhírű lovai – vagy ahogy mondja, „sporttársai”, munkatársai: Bihar, Szépöcsém, Poroszló, Szódás – nevét ma, több évtized multán is szinte megghatódva sorolja.

Milyen lovas ember Fülöp Sándor? Mindenekelőtt sokoldalú. A lovak iránti rajongását, tiszteletét édesapjától örökölte. Az egyetemi évei alatt kezdett lovagolni (1961). Három évre rá már díjugrató válogatott kerettag; 1964-ben magyar csapatbajnok. Aztán? Lassan fél évszázada (1967) indult fényes fogathajtó pályája.

Példája, életútja bizonyítja: a civil életben és a sportban egyszerre is lehet sikeres az ember. Mindkettőhöz sok-sok kitartó munka, szakmai felkészültség, s mindezek mellé kellő alázat szükségeltetik. A sportban és a civil életben egyaránt ez a motiváló erő.

Agrármérnök. A Gödöllői Agrártudományi Egyetem elvégzése után nagy hírű mezőgazdasági üzemekben, a Mezőhegyesi, a Kiskunsági Állami Gazdaságban és a kecskeméti termelészövetkezetben dolgozik felelős beosztásokban: igazgatóhelyettes, főágazatvezető.

Bárhol dolgozott – ahogy mondja: „szolgált” –, mindig a lovak közelében találjuk. Tizenhat év a fogathajtás nemzetközi élvonalában és felelős munkakörökben. Tudatosan formált, sikerekben gazdag életpálya.

Évek óta – családi vállalkozásban – kitűnő lovardát vezet a szakedző Fülöp. Főként a díjugrató, a fogathajtó pályára igyekvők és a hobbilovasok kérnek bebocsátást hozzájuk. Nem mindig sikerrel, mert a „telt ház” táb-

lát náluk mindig ki lehetne tenni. Vonzó a Fülöp „márkanév”. Sándor példaképpé lett!

Esetében nyilvánvaló: az alma nem esik messze a fájától. Fia agrármérnök, szakedző. A „Kis” Sanyi a military sportban jeleskedett: – többek között – főiskolai világbajnok, kétszeres magyar bajnok, a Szent István Egyetem lovastanár (hippológus) szakán oktatja a military sport tudományát. Lánya, Noémi kétszeres díjlovagló ifjúsági bajnok, Mária lovas íjász.

A Fülöp unokák, Dorottya és Eszter a military sportban viszik tovább a család jó hírét.

Menye, Eszter a legfiatalabbak póni-sportjának országos hírű szervezője, elismert szakértője.

Felesége, Sándor Mária 1965 óta biztos támasza, a család összetartója. Nem csupán „eltűri”, hanem – a ház, a tanya, a lovarda körüli ezernyi tennivaló mellett – tevélegesen segíti szerettei „lovazását”.

Miért pont a ló alakítja ma is Fülöp Sándor és családja mindennapjait?

Mert a ló – szavaival élve – testi, lelki egészséget őriz; munkalehetőséget, kenyeret ad; helyettünk és értünk cselekszik; rendre, fegyelemre tanít; derűt hoz; tükröt tart elénk; gyógyír bajainkra; egy csodálatos élményvilágot varázsol vissza.

Díjak

1969 Aachen, négyesfogat-hajtó nemzetközi verseny, I.
 1972 Windsor, négyesfogat-hajtó nemzetközi verseny, I.
 1976 Podebrady, négyesfogat-hajtó nemzetközi verseny, I.
 1978 Hamburg, német négyesfogat-hajtó derby, I.
 1980 Aachen, négyesfogat-hajtó nemzetközi verseny, I.
 Négyesfogat-hajtásban négyszeres magyar bajnok
 Ötszörös Magyar Derby-győztes

1971 EB egyéni, II.
 1974 VB egyéni, I.
 1978 VB egyéni, II.
 1971, 1975, 1977, 1979 Eb-csapat, I.
 1976, 1978, 1984 vb-csapat, I.
 1974 és 1978 világranglista I.
 1985–1995 a nemzeti válogatott edzője

Kerék Imre

költő, műfordító, kritikus (Háromfa, 1942. június 29.)

Középiskolás koromban kezdtem érdeklődni mélyebben a magyar és világirodalom legjelesebb költői iránt. Kezdeti ismereteimet a Kormos István szerkesztette *A magyar irodalom gyöngyszemei* és *A világirodalom gyöngyszemei* sorozat kötetének köszönhettem, melyek időtállóan hatnak rám ma is. Kormos István – már sokkal később – egy beszélgetésben kifejtette fiatal költők előtt, hogy a magyar köl-

tőnek minimum illik ismernie a hét évszázados magyar poézis csaknem teljes keresztmetszetét, hogy tovább tudjon lépni és nyomukban gazdagíthassa irodalmunkat tradicionális és modern értékekkel.

Ady, Petőfi, József Attila után alaposan elmélyedtem a Nyugat jeleseinek műveiben: Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Tóth Árpád írásaiban. Tőlük tanultam fordítani, hatalmas fordításgyűjteményeik ma is állandó olvasmányaim, s főként esszéikből ismertem meg a műfordítás titkait, a versek bravúros elemzését, a nagyobb külföldi költők értő és érző tolmácsolását. A hatvanas években a Nyugat költőit kiadták ugyan, de nem propagálták művészetüket. Babitsot és másokat mégsem lehetett kihagyni a tankönyvekből, viszont megcsönkítva publikálták őket, az említettek politikai jellegű szemelvényeit szerepeltették, ha volt ilyen az olvasmányok között: mint Babits *Húsvét előttjét*, Tóth Árpád *Az új Isten* címűt például, vagy József Attila politikai költeményeit mint a szocialista líra reprezentatív darabjait.

Én semmit és senkit nem rekesztettem volna ki költészetünkéből, s annak sem vagyok híve, hogy Adyt és Babitsot méricskéljük, szembeállítsuk őket egymással, ahogy ezt sokan megtették már. Inkább örülök annak, hogy immár szabadon sze-

melgethetjük műveikből a nekünk valónak érzetteket. S hozzájuk olvasva a többi nagy XX. századi költőnk: Weöres Sándor, Nagy László és Juhász Ferenc munkáit is természetesen. Mindhárman múlhatatlan értékekkel gazdagítva irodalmunkat, valóságos líraforradalmat hajtottak végre, példát mutatva az akkori és mai fiataloknak, új nemzedékeknek. Tradíció és modernség szemükben egy és oszthatatlan, s hatalmas életművük súlya és hatása szembeütően igazolja mindezt.

Kormos István tanácsát megfogadtam magam is, és állandó olvasmányaim a hét évszázad magyar versei. S nem hanyagoltam el a világlíra jeleseit, kedvenceimet: Jeszenyint, Lorcát, Rilket, Traklt, Christine Bustát. Kétnyelvű kis sorozatban adtam ki utóbbi három verseit. Eredendő hajlamomat a műfordításra jelentősen segítette nyelvtudásom gyarapodása is. Így nem pusztán németek, oroszok, hanem – nyersfordítások segítségével – más nyelvek kiemelkedő alkotóihoz is folyamatosan kapcsolódhatok.

Későbbi kapcsolatom szülőföldem, Somogy költőivel is középiskolás koromban kezdődött. Ekkortájt ismerkedhettem meg Fodor Andrással és Takáts Gyulával, akik tanácsaikkal, kiforrott nagy művek figyelmembe ajánlásával életre szóló segítséget adtak. Viszont aki az én gyerekkorom világát költészeté emelte: mindvégig Csanádi Imre műveinek hatása lett irodalmi tevékenységem ihletője. Nélkülük nagyon szegény lennék, intenzív jelenlétüket nem tudom és nem is akarom törekvéseimben nélkülözni.

Költőtársi barátságot, emberi megértést és serkentést kaptam még a kiváló és sok műfajú Szepesi Attilától.

Egyike vagyok ama költőknek, akik a második világháborúban veszítették el édesapjukat (Bella István, Utassy József s mások). Hiányát, bár én már nagyapa vagyok, máig érzem.

1942-ben születtem a Somogy megyei Háromfán, civil foglalkozásom magyar, orosz, rajz szakos tanár, könyvtáros volt nyugdíjba vonulásomig. Költőnek, műfordítónak, kritikusként vallom magamat.

Igyekszem minden költői törekvésre, újabb fiatal tehetségek verseire figyelni (ezt is örököltam Fodor Andrástól), lehetőség szerint segítve őket.

A költészeteken kívül más témák, élmények is foglalkoztatnak. Kiemelkedik közülük a képzőművészet, mely gazdag tárháza költészetemnek is. A művészettörténet nagy alkotói közül számomra az egyik legfontosabb Brueghel festészeté. Nagy hatással van rám mindmáig Egry József, számos versem ihletője. A szobrászat hasonlóképpen közel áll hozzám: Henry Moore, Maillol, Borsos Miklós vagy a jelenleg Németországban élő Bánki Judit és Soltra E. Tamás nagy hatással vannak rám.

Érdekel a természet, az állatok világa, különösen a madarakat kedvelem. Közel két évtizedes barátság fűzött első és egyetlen kiskutyámhoz, sajnos már csak lelkiekben van velem. A honi és külhoni tájak szépségeit is igyekszem verseimben megörökíteni.

Eddig 24 könyvet publikáltam: verseket és versfordításokat.

Legfontosabb közülük a *Virágvölgy* (összegyűjtött versek, Hazánk Kiadó, Győr, 2002). Elismeréseim, kitüntetésemek közül a legfontosabb a József Attila-díj, 2003-ban kaptam meg.

Kerek Imre